

ΜΟΥΣΙΚΗ
Α΄ ΤΑΞΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ
ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Δρ. ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ, *Καθηγητής Μουσικών Σπουδών Πανεπιστημίου
Λευκωσίας*
ΜΑΡΩ ΣΚΟΡΔΗ, *Τέως Πρώτη Λειτουργός Εκπαίδευσης*
ΑΝΤΡΗ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΟΥ - ΛΥΜΠΟΥΡΗ, *Επιθεωρήτρια Μουσικής Μέσης
Εκπαίδευσης*

ΚΡΙΤΕΣ-ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Δρ. ΛΕΛΟΥΔΑ ΣΤΑΜΟΥ, *Επίκουρος Καθηγήτρια Μουσικής Πανεπιστημίου
Μακεδονίας*
ΕΡΙΦΥΛΗ ΔΑΜΙΑΝΟΥ, *Εκπαιδευτικός μουσικής Π.Ε*
Δρ. ΜΑΡΙΑ ΜΑΓΓΑΛΙΟΥ, *Εκπαιδευτικός μουσικής Π.Ε*

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΚΩΣΤΑΣ ΛΥΜΠΟΥΡΗΣ
ΑΜΑΛΙΑ ΒΕΡΒΕΡΗ, *Φιλολόγος*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΑΠΑΖΑΡΗΣ, *Πάρεδρος Μουσικής Π.Ι*
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΙΓΑΛΑΣ, *Σύμβουλος Καλλιτεχνικών Μαθημάτων του Π.Ι.*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

ΣΠΥΡΟΣ ΑΝΤΩΝΕΛΛΟΣ, *Σκηνογράφος*

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Δρ. Μιχάλης Σταυρίδης
Μάρω Σκορδή
Άντρη Χατζηγεωργίου-Λυμπουρή

ΜΟΥΣΙΚΗ Α΄ ΤΑΞΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Περιεχόμενα: Σελ.

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΡΥΘΜΟΣ, ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ

1• Διάλογοι στην ήπειρο του ρυθμού.	8
2• Μουσικοί διάλογοι και αντίφωνα.	10
3• Ανακαλύπτω τη φωνή.	12
4• Τα χρώματα των ήχων.	16

Β΄ ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΥΦΑΙΝΩ ΜΟΥΣΙΚΗ

1α• Επιμένω μουσικά 1	18
1β• Επιμένω μουσικά 2	21
2α• Μουσικές σε πέντε τόνους 1.	24
2β• Μουσικές σε πέντε τόνους 2.	26
3• Ανεβαίνω τη σκάλα.	28

Γ΄ ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ (1)

30

Δ΄ ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΥΦΑΙΝΩ ΚΙ ΑΛΛΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1• Μουσική σε δύο χρόνους	33
2• Α, Β στη σειρά	35
3• Τί-κε-τα-κε	37
4• Μουσική σε κύκλο	40

Ε΄ ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΤΑΞΙΔΕΥΩ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1α• Ταξίδι στο παρελθόν 1	42
1β• Ταξίδι στο παρελθόν 2	45
2• Στη χώρα του παραμυθιού	50

ΣΤ΄ ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΧΟΡΕΥΩ ΜΕ ΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

1α• Χορεύω ελληνικά 1.	52
1β• Χορεύω ελληνικά 2.	54
2• Χορεύω ευρωπαϊκά.	55

Ζ΄ ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΑΣ ΚΑΝΟΥΜΕ ΜΙΑ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗ 2

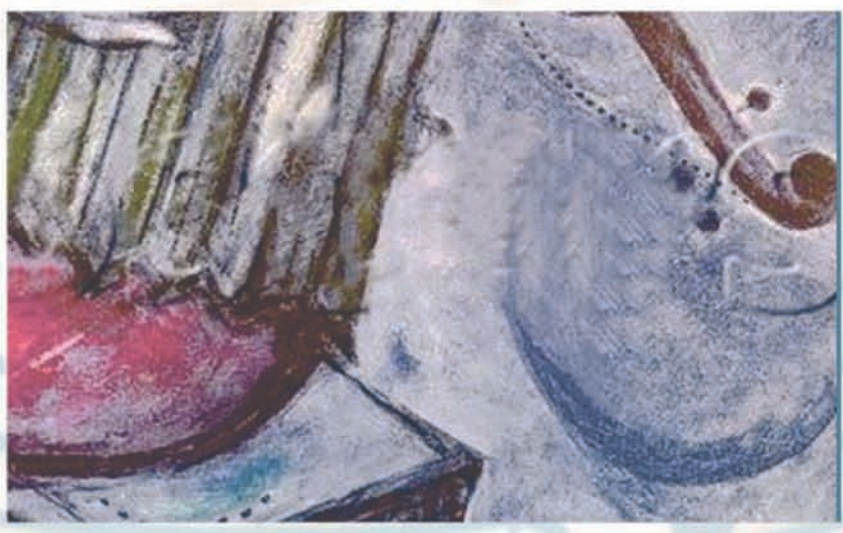
56

Η΄ ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΣΧΕΔΙΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ- ΠΡΟΤΖΕΚΤ ΤΟ ΝΕΡΟ

1α Το νερό	60
1β Η θάλασσα	63
1γ Το νερό	65
1δ Το νερό	67

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΡΥΘΜΟΣ, ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ

1. Διάλογοι στην ήπειρο του ρυθμού

2. Μουσικοί διάλογοι και αντίφωνα

3. Ανακαλύπτω τη φωνή

4. Τα χρώματα των ήχων

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΡΥΘΜΟΣ, ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ

1. Διάλογοι στην Ήπειρο του ρυθμού

1. Ακούστε το μουσικό κομμάτι «Kikamba» και συμπληρώστε τον πιο κάτω πίνακα:

α.	Από ποιά ήπειρο προέρχεται.	
β.	Χαρακτηριστικό του τραγουδιού σύμφωνα με τη φωνητική εκτέλεση.	
γ.	Τρόπος χρήσης της φωνής.	
δ.	Ρυθμός.	
ε.	Όργανα συνοδείας.	

2. Δημιουργική Ομαδική Εργασία.

Να εργαστείτε στις ομάδες σας και:

(α) Να συνθέσετε κατάλληλη μουσική για το πιο κάτω σενάριο ή για μια δική σας ιστορία.

(β) Να χρησιμοποιήσετε το σώμα, τη φωνή σας, όργανα τάξης και αυτοσχέδια όργανα: σακούλες νάυλον, χαρτιά, φυσήματα στους αυλούς, μπουκάλια με νερό (διάφορες ποσότητες, για να υπάρχουν διαφορετικοί ήχοι), κόρνα, κουδούνια, βήχα, χτύπημα χεριών, φτάρνισμα κ.λπ.).

(γ) Να προσθέσετε τις ανάλογες κινήσεις και να το παρουσιάσετε στην τάξη σας.

(δ) Να συμπληρώσετε την ιστορία, χρησιμοποιώντας τη φαντασία σας.

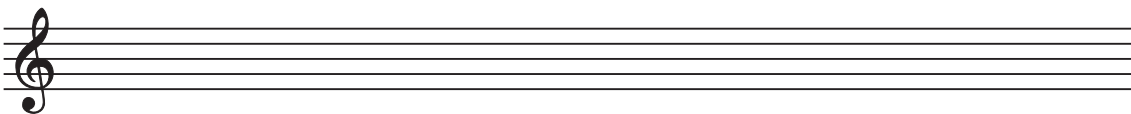
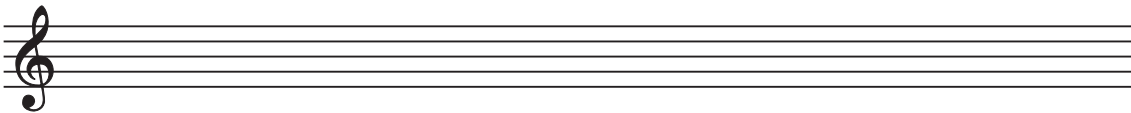
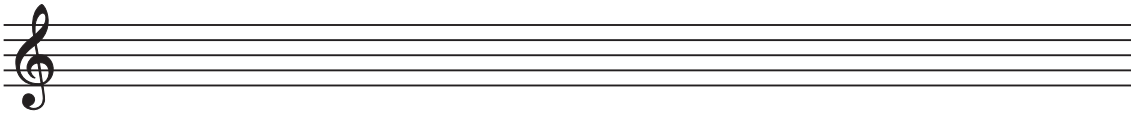
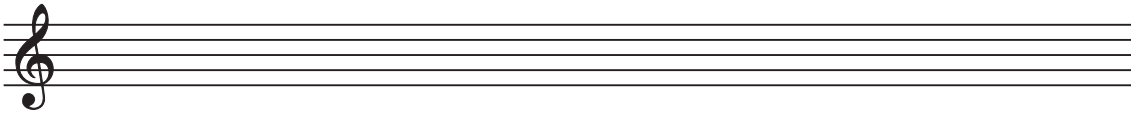
(ε) Να παρουσιάσετε στην υπόλοιπη τάξη τη σύνθεσή σας και να σχολιάσετε εποικοδομητικά τις συνθέσεις σας και τις συνθέσεις των συμμαθητών σας.

Σημ. Μπορείτε, αν θέλετε, να χρησιμοποιήσετε το τραγούδι "Κου ρι Λένγκαι" (Kou Ri Lengai) (βλ. Βιβλίο Μαθητή).

Σενάριο

Στο διαγωνισμό με τα ψέματα, ο Φώτης περιέγραφε πως ο σπόρος καρπουζιού που φύτεψε, μεγάλωσε μέσα σε λίγες ώρες, τόσο, ώστε οι ρίζες της καρπουζιάς γέμισαν τη θάλασσα και δεν άφηναν τα πλοία να περνούν. "Το μοναδικό καρπούζι που υπήρχε", διηγείτο ο Φώτης, "ήταν τόσο τεράστιο, όσο ένας μεγάλος πεύκος. Δοκίμασα με το μαχαίρι μου να κόψω ένα κομμάτι, αλλά αυτό έπεσε μέσα στο καρπούζι. Κοίταξα μέσα και είδα μια σκάλα, να οδηγεί προς τα κάτω. Άρχισα να κατεβαίνω αργά-αργά και σαστισμένος, βρέθηκα σ' ένα μεγάλο δάσος, μέσα από το οποίο ακούονταν ήχοι τυμπάνων. Πλησίασα προσεκτικά και είδα δύο φυλές Αφρικανών να ετοιμάζονται για μια τελετουργία. Αντιλήφθηκα ότι παρακαλούσαν το θεό του λιονταριού να τους δώσει δύναμη πριν ξεκινήσουν για το κυνήγι. Έβλεπα με περιέργεια τη σκηνή..."

Κείμενο: Άντρη Χατζηγεωργίου-Λυμπουρή

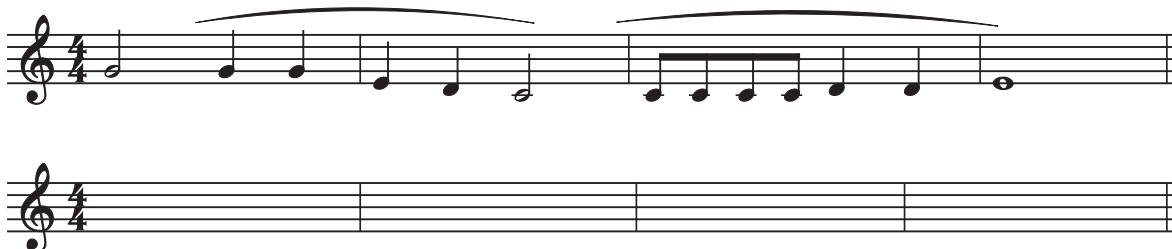

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΡΥΘΜΟΣ, ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ

2. Μουσικοί διάλογοι και αντίφωνα

1. Σημειογραφία

Οι δύο πιο κάτω μουσικές φράσεις είναι βασισμένες στο τραγούδι "Στέκω εμπρός Σου ευλαβικά". Να τις αντιγράψετε στο κενό πεντάγραμμο:

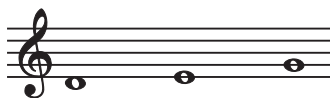
2. Ακουστική αναγνώριση

Ακούστε πέντε σύντομα αποσπάσματα από μουσικά κομμάτια, και σημειώστε με ΝΑΙ σε ποια υπάρχει αντιφωνία.

α/α	Μουσικά Κομμάτια	Υπάρχει αντιφωνία;
1.	Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπαχ (Johann Sebastian Bach): "Ο Haupt voll Blut und Wunden", χορικό από τα Πάθη κατά Ματθαίον.	
2.	Φραντς Σούμπερτ (Franz Schubert): Νανούρισμα (Wiegenlied)	
3.	John Rutter: 'Ο Love Divine', Anthem για διπλή χορωδία	
4.	Καρλ Ορφφ (Carl Orff): Swaz hie gat umbre - Chume, chum geselle min (από το έργο Carmina Burana).	
5.	Παραδοσιακό Ηπειρώτικο: "Αλσημονώ και χαίρομαι".	

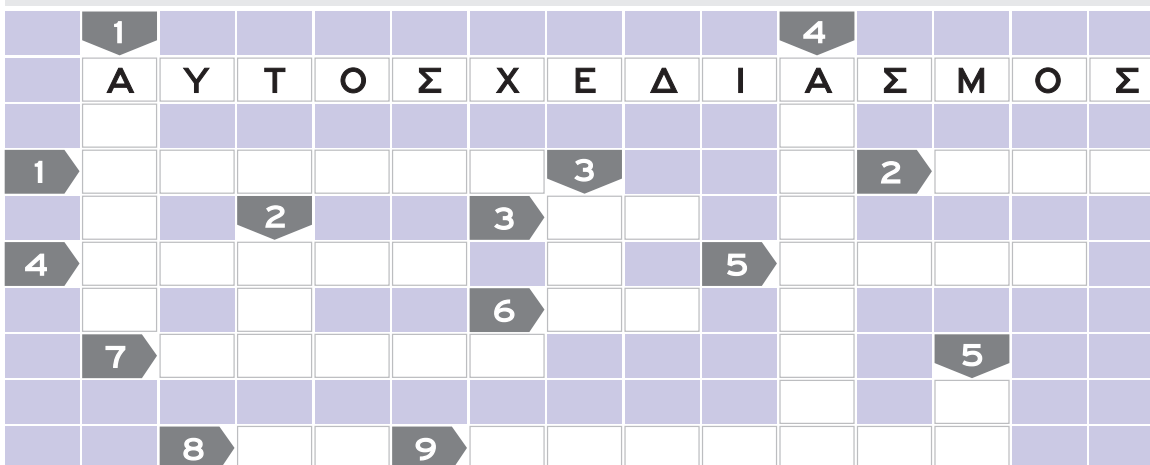
3. (α) Αφού χωριστείτε σε ζευγάρια να δημιουργήσετε ένα δικό σας δίστιχο που να αποτελείται από μια ερώτηση και μια απάντηση.

(β) Να μελοποιήσετε την ερώτηση-απάντηση που γράψατε, χρησιμοποιώντας τις νότες ΡΕ, ΜΙ, ΣΟΛ:

- (γ) Να παρουσιάσετε φωνητικά τη σύνθεσή σας στην υπόλοιπη τάξη.
 (δ) Να αξιολογήσετε την εργασία σας και αυτή των συμμαθητών σας.
 (ε) Να ηχογραφήσετε τη σύνθεσή σας.

3. Σταυρόλεξο

Οριζόντια

1. Ο χαρακτηρίζει την Αφρικάνικη Μουσική.
2. Δημιουργείται όταν φωνάξουμε σε ένα φαράγγι.
3. Η 7η νότα της κλίμακας του Ντο.
4. Χώρα της ανατολικής Αφρικής.
5. Το μουσικό όργανο που μεταφέρουμε πάντα μαζί μας.
6. Η 6η νότα της κλίμακας του Ντο.
7. Ρυθμικές ή εκφραστικές κινήσεις του σώματος στο άκουσμα μουσικής.
8. Η 3η νότα της κλίμακας του Ντο.
9. Κρουστά όργανα.

Κάθετα

1. Η δεύτερη μεγαλύτερη Ήπειρος.
2. Η πρώτη νότα της κλίμακας του Ντο.
3. Η πέμπτη νότα της κλίμακας του Ντο.
4. Όταν δύο μέρη χορού ψάλλουν διαδοχικά το ένα σε απάντηση του άλλου.
5. Η τέταρτη νότα της κλίμακας του Ντο.

Ηχώ, Ηχώ, Ηχώ, Ηχώ, Ηχώ, Ηχώ, Ηχώ, Ηχώ

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΡΥΘΜΟΣ, ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ

3. Ανακαλύπτω τη φωνή

1. Παιχνίδι γνωριμίας και αυτοσχεδιασμού

Να παίξετε με τη βοήθεια του καθηγητή σας το παιχνίδι γνωριμίας και αυτοσχεδιασμού όπου ο κάθε ένας από εσάς θα παρουσιάζει το όνομά του με διαφορετικές φωνητικές εκτελέσεις: Για παράδειγμα, μπορείτε να χρησιμοποιήσετε διάφορους ήχους, όπως κοφτούς, συρτούς, ψιθυριστούς, δυνατούς, με γκλισσάντι, σε διαφορετικό ύψος, με διαφορετική χροιά και διάρκεια.

2. Δραστηριότητες ακρόασης

(α). Αφού ακούσετε τη "Σεκουέντζα III", του Λουτσιάνο Μπέριο, να συμπληρώσετε τα πιο κάτω:

- Ο συνθέτης χρησιμοποιεί τις λέξεις που μελοποίησε με πολλούς τρόπους. Αναφέρετε δύο από αυτούς:

.....
.....

- Γράψετε με ποιο τρόπο μετρά το χρόνο ο συνθέτης στο έργο αυτό.

.....
.....

(β) Γράψετε τις εντυπώσεις σας για τους διάφορους τρόπους χρήσης της φωνής και τις αλλαγές στο συναίσθημα.

.....
.....

3. Δημιουργικές εργασίες

"Η Δική μας διαφήμιση".

(α) Να επιλέξετε τρεις λέξεις από τις πιο κάτω και να τις υπογραμμίσετε:

Nescafé, Lipton, Evian, Perrier, Coca Cola, Pepsi Cola, Fiat, Alfa Romeo,
Madame Figaro, Ολυμπιακή, Sony, Fuji κ.ά.

(β) Με διάφορες φωνητικές τεχνικές, να επεξεργαστείτε, στην ομάδα σας, τις λέξεις που επιλέξατε π.χ. να χρησιμοποιήσετε μέρος των λέξεων, να τονίσετε όλες ή μερικές από τις συλλαβές ή ακόμα και γράμματα. Να αλλάζετε τα σημεία δυναμικής, ύψους, διάρκειας, ταχύτητας και χροιάς. Να χρησιμοποιήσετε ήχους κοφτούς, συρτούς, ψιθυριστούς, σε hip-hop, με γκλισσάντι κ.λπ.

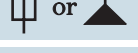

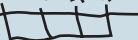

(γ) Με βάση αυτό το υλικό, να δημιουργήσετε τη δική σας σύνθεση:

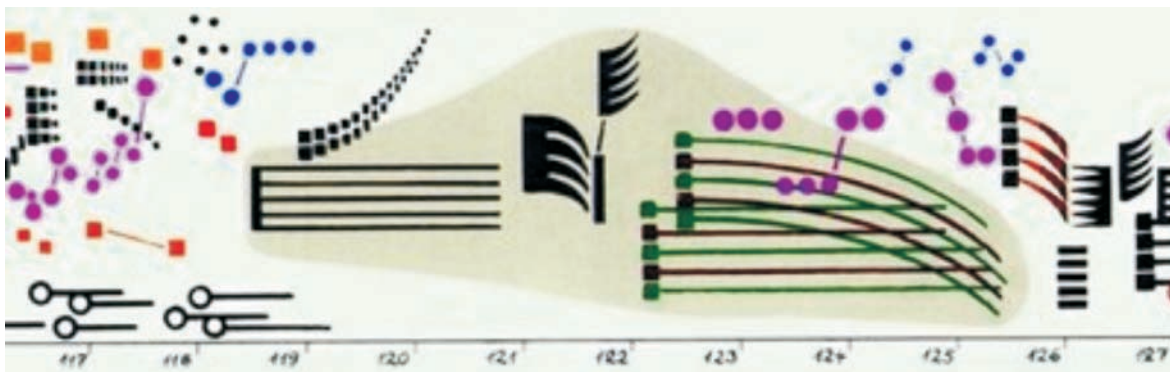
- Η σύνθεσή σας να έχει αρχή και τέλος. Να χρησιμοποιήσετε τα στοιχεία της Επανάληψης και της Αντίθεσης.
- Να αποφασίσετε σε ποια σημεία η σύνθεσή σας θα εκτελείται από σόλο φωνή ή ομαδικά και σε ποια σημεία θα υπάρχει αυτοσχεδιασμός για σόλο ή για περισσότερα μέρη.
- Να προσθέσετε σημεία έκφρασης και σιωπής (παύσεις).

(δ) Να χρησιμοποιήσετε γραφική παρτιτούρα, για να γράψετε το έργο σας.

(ε) Να παρουσιάσετε τη σύνθεσή σας στην υπόλοιπη τάξη και να ακούσετε την κριτική των συμμαθητών σας.

ΡΥΘΜΟΣ, ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ

Ορισμένα από τα γενικά αποδεκτά σύμβολα της σύγχρονης σημειογραφίας.	
	Ήχοι κατά προσέγγιση (ψηλοί, χαμηλοί, κ.λπ)
	Ήχοι ομιλίας
	Με κομμένη ανάσα
	Κλικ με το στόμα
	Ήχος σύντομος, τραγουδιστός
	Ήχος ψιθυριστός
	Ήχος ψιθυριστός, αλλά σύντομος
	Ήχος με το στόμα κλειστό
	Ήχος με το χέρι μπροστά στο στόμα
	Το χέρι κάτω από το στόμα
	Άτονος ήχος, χωρίς χρώμα στη φωνή
	Ήχος με αναπνοή
	Ήχος με εκπνοή
	Τραγουδιστός ήχος - το χέρι χτυπά το στόμα
	Γέλιο
	Ήχοι ομιλίας, χαμηλοί
	Ήχοι ομιλίας ψηλοί

Artikulation Γκιόρκι Λιγκέτι (György Ligeti)

Αξιολόγηση των ομάδων

Με βάση τα πιο κάτω κριτήρια αξιολογήστε/ σχολιάστε τη σύνθεσή σας, όπως και τις συνθέσεις των συμμαθητών σας:

Κριτήρια	Ομάδα Α	Ομάδα Β	Ομάδα Γ	Ομάδα Δ	Ομάδα Ε
Έγινε χρήση σημείων δυναμικής (ένταση), διαφορετικού ύψους, διάρκειας/ ταχύτητας;					
Έγινε χρήση ήχων κοφτών, συρτών, ψιθυριστών, γκλισσάντι, μέρος των λέξεων, κ.τ.λ. ;					
Χρησιμοποιήθηκαν στοιχεία έκφρασης;					
Υπήρχε συγχρονισμός/συντονισμός;					
Τι θα μπορούσε να αλλάξει ώστε να βελτιωθεί το αποτέλεσμα;					
Σας άρεσε το τελικό αποτέλεσμα; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.					

4. Ακουστική αναγνώριση

Να σημειώσετε στο ακουστικό παράδειγμα που σας δίνεται, ιδιότητες του ήχου και τεχνικές εκτέλεσης που αναγνωρίζετε:

Ακουστικά παραδείγματα	Ιδιότητες του ήχου και τεχνικές εκτέλεσης
<p>Συνθέτης: Τζορτζ Κραμπ (George Crumb, 1929).</p> <p>Έργο: Απόσπασμα από το έργο "Αρχαίες Φωνές Παιδιών" (Ancient Voices of Children).</p>	

Α΄ ΕΝΟΤΗΤΑ: ΡΥΘΜΟΣ, ΗΧΟΣ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ

4. Τα χρώματα των ήχων

1. Παιχνίδι με τους ήχους.

Ενώ στέκεστε σε κύκλο να χωριστείτε σε τέσσερις ομάδες. Η κάθε ομάδα θα αντιπροσωπεύει κάθε μια ομάδα οργάνων της ορχήστρας: έγχορδα, ξύλινα πνευστά, χάλκινα πνευστά και κρουστά. Με την καθοδήγηση του καθηγητή σας, η κάθε ομάδα θα αυτοσχεδιάζει κίνηση στη μουσική που αντιπροσωπεύει. Οι άλλες ομάδες θα μένουν ακίνητες. Όταν εκτελεί όλη η ορχήστρα, θα κινείστε όλοι ταυτόχρονα. Η κίνησή σας να είναι ανάλογη με την ένταση του ήχου.

2. Ακρόαση

Το έργο "Οδηγός στην ορχήστρα για νέους, έργο 34" του συνθέτη Μπέντζαμιν Μπρίττεν είναι σε μορφή "Θέμα με Παραλλαγές". Γράφτηκε με σκοπό την παρουσίαση της χροιάς και των δυνατοτήτων των διαφόρων οργάνων της ορχήστρας. Ακούστε το πιο κάτω απόσπασμα από το έργο και συμπληρώστε τις κατηγορίες οργάνων που ακούτε.

Θέμα: *Allegro maestoso e largamente*.

1. Το βασικό θέμα Α του έργου ακούεται πρώτα από όλη την ορχήστρα.	4. Ακούεται από τα
2. Ακούεται από τα	5. Ακούεται από τα
3. Ακούεται από τα	6. Ακούεται από

3. Δημιουργικές εργασίες

(α) Να χωριστείτε σε 4 ομάδες. Η κάθε ομάδα να μπορεί να χρησιμοποιήσει πνευστά, μελωδικά κρουστά όργανα και κρουστά όργανα με ακαθόριστο ύψος.

(β) Να εργαστείτε στις ομάδες σας και να χρησιμοποιήσετε τις πιο κάτω νότες για να συνθέσετε μια μουσική (2 μέτρα).

